

علم حقوق

مقایسہ قوانین مجسمہ و بکری

ہر آی نشر اول نور

مؤسس و صاحب

کرمیہ مبعونی : محمد عارف

~~~~~

مندرجات

قانونیولاسیونلر : صدر اعظم حق پاشا حضرتی ، مجملہ جزا و برک
برحق مبدر ، بوقسہ بوجبوریت میدر ؟ بروسہ استیفاف اعضاستدن بیامین فرید —
سب و شتم ، قبح و ذم یانیہ بدایت اعضاستدن یا قوسامی دولت عثمانیہ
مصادمہ حقونی وروما حقونی ، قوزانہ دعوی وکیلارندن قسططین جیچیلکی —
انکلتزہ پارلمنتوسلا ، طوائفی ، محمد عارف قوانین جدیدہ دن اصول محاکمات
حقونیہ قانونی مجلس مبعوثانک اوچنچی دورہ اجتہای خلاصہ مذاکرات و مقرراتی

فیاتی : ۱۰ غروش

درسعادت

طنین مطبعہ سی

۱۳۲۷

دولت عثمانیه ده مصادمه حقوق

و

روما حقوق

فوزانه دعوی وکیلارندن : قسطنطین چیلیکی

روما حقوقك حدود حکم وتوسی

۳

مسرودات سابقه دن مستبان اولیورکه روماحقوق عن اصل دولت عثمانیه ده بولنان افراد رومیه یه مخصوص اولمق اوزره وضع و مرعیتی قبول اولمش بر اصول قوانیندر . فقط بر جمعیت ، بر دولت ایجریسندنه یشایان اشخاص منفرد و متفرق صورتده یشامق قابل اولمديغندن هم ملت هم مذهب اولان اشخاصدن ماعدا اشخاص سائرله ایله دخی مناسبات قانونیه ده بولنیورلر . شو حالده اصلاً و اساساً روما حقوقنه تابع بر مناسبت قانونیه ده روملردن ماعدا مذاهب سائرله منسوب افراد عثمانیه دن دیگر بر شخص دخی بولنه حق اولورسه هانکی قانون تطبیق اولنه حق ؟ مثلاً روم وصیتنامه سنده ذکر ای جائز اولان بر عقار موصی له طرفندن بر اسلام و یا موسوی یه صابیلور بالا آخراه ورئه سائرله طرفندن وصیتنامه نك بطلاننه دائر موص له علیه مرجع عائدنده بر دعوی اقامه اولنور ودعوانك نتیجه سنده دخی وصیتنامه نك فسخنه حکم ایديلور . بو خصوصده مشتری بولنان اسلام و یاموسوینك موقع قانونیسی نه دن عبارتدر ؟ کندی حقنی هانکی قانونه مدافعه ایدجکدر ؟ ورئه بیننده کی دعوا یه حق دخول و اعتراض وارمیدر ؟ باخصوص موصی له شخص واحد اولوبده بعدالیع فوت اولسه خصوصت دعوا ده تعیین مرجعه ده هانکی قانون تطبیق اولنه جکدر ؟ بو بایده اتخا ذ اولنه حق اساس حقوق خصوصیه دول قواعدی اولمیدر ؟ زیرا حقوق خصوصیه دول قواعدی یالکنز ایکی دولت تبعه سی اره سنده کی

تکون ایدن مناسبات قانونیه نك تعیینه دکل بلکه بر دولت حدودی داخلنده ایکی ویا دهها زیاده مملکتک قوانین مختلفه سنک مصادمه سنه ویا ممالک متفرقه ده اولیوب عینی ملکده ولکن مناسبات قانونیه لری قوانین مختلفه ایله تعیین ایدیلا ن بر قاچ صنف اهالی به مخصوصدر [۱]

روما حقوقی یالکزر روم ملتیه منسوب افراد عثمانیه نك بعض مناسباتی تعیین ایچون وضع اولمش بر اصول خصوصیه واستثنائییه ایهده بو خصوصیت واستثنائیت اشخاصه (ratione personae) متعلق اولیوب انواع مناسبات ومواده (ratione materiae) متدائر در. بناء علیه روما حقوقیه تعیین اولنمی مقبول بولان بر مناسبت قانونیه ده ولو روملردن اولسون افراد عثمانیه دن هر کی مکه بولنورسه اول مناسبات وماده قانونیه ده دائماً روما حقوقیه حکم اولنه جقدر. شو حالده تبعه اجنیه دن بری دخی دولت عثمانیه ده بویه بر مناسبت قانونیه ده بولنه جق اولورسه قوانین سائر عثمانیه به تابع بولنمی ممکن اولدینی قدر روما حقوقیه دخی تابع بولنه جقدر.

بو قاعده ابله برابر شونی ده ذکر ایتلیکه روما حقوقیه تعیین ایدن مواد روملرک احوال شخصیه لری نه متعلق بولندخه آرتق (Statut personnel) تعبیر ایدیلا ن حقوق شخصیه دن عد اولنورکه بو جهتجه روما حقوقک اشخاصه دخی تعلق واردر. مثلا احوال نکاح ونسبه اولدینی کبی بو مناسباتده ایستر دولت عثمانیه نك داخلنده ایستر خارجنده اولسون حقوق خصوصیه دول قواعدی تطبیق اولنه جق و افراد رومیه عثمانیه حقنده حقوق شخصیه اعتباریه دائماً روما حقوقی اساسی اتخا ذ اولنه جقدر شو قدر وارکه روملرک حقوقی اساساً بر صنف اهالی به مخصوص اولمق اوزره وضع وقبول ایدملکه بر قانون مخصوص واستثنائی دیمک اولوب روما حقوقیه تعیین ایدیه کلان بر مناسبت قانونیه به مربوط اولان مواد ومناسبات سائرده مابه التطبيق اولان قوانین دائماً قوانین عثمانیه عمومیه در. مثلا روما حقوقده مرور زمان مدتی اوتوز سنه در حالوکه قوانین عمومیه عثمانیه اقتضاسنجه مرور زمان اون بش سنه در. وضع ایتدی کمز

قاعدیه توفيقاً مثلاً وصیتنامه و جهاز کبی دعاویده مرور زمان اون بش سنه اولوب بو مدتک مرورندن صکره بو دعوالر استماع اولناملیدر کذلک بوکبی دعاویده ظهور ایدمک بلوغ مسائلنه دخی ینه قوانین عمومیه عثمانیه ایله حکم ایدنلیدر .

روما حقوق احکامک تطبیقیله مکلف حکام

۴

اولجه عرض ایدلدیکی وجه اوزره روما حقوق قوانین موضوعه عثمانیه دندر فقط اشخاص و مواد اعتباریه تقیید ایدلمش بر نوع حقوق خصوصیه واستثنایه در شو حالده تطبیقیله مکلف اولان حاکم کیمدر ؟ عجیباً روما حقوقک تطبیقه بالمله حکام عثمانیه مجبور و صلاحیتدارمیدر ؟ بوبایدکی قوانین موضوعه تطبیق اولنه جق حقوق حقنده بر کونا صراحتی حاوی دکدر . کرک بطریقخانه مجلس مختلطی وظائفی حقنده کی نظامنامه نک اوچنجی ماده سی و کرکه ۲۲ کانون ثانی ۳۰۶ تاریخی تحریرات سامیه ذکر و تعداد ایلدکلی مواد و مناسبات قانونیه خصوصنده بطریقخانه مجالسک بالکیز صلاحیت عدلیه سنی تعیین ایدوب یوقسه بو خصوصانده تطبیق اولنه جق نوع حقوقدن باحث دکدر لر . لکن آنفاً ذکر ایتدی کمز اسباب تاریخیه واجتماعیه دن طولانی بطریقخانه محاکم و مجالسکی تشکیل ایدن حکام بهمه حال روما حقوقک تطبیقیله مکلف و مجبوردر . بو قاعده نظریات قیلندن اولیوب اخیراً نشر ایله روم بطریق و متره پولید خانه لرند موقع اجرایه وضع اولنان اصول محاکمات حقوقیه تعلیماتنامه داخلینک ایکنجی کتابک اوچنجی ماده سنده تصریح قلمشددر ذاتاً بو محاکمک حقوق (lex fori) روما حقوقدر بناء علیه بر حاکم برای رؤیت حضورینه کتوریلان برخصوصده دائماً کندی حقوقی تطبیق ایدمک دکدر فقط بو قاعده مطلق دکدر . طرفین روم اولوبده در دست رؤیت بولنان ماده اکر رؤیتی قوانین مخصوصه سائر ایله بطریقخانه یه تودیع اولمش مواددن ایسه علی العموم روما حقوق تطبیق اولنه جقدر لکن بو موادک رؤیتی ائساننده

صراحتاً و یا ضمناً بطریقخانه صلاحیت عدلیه سنه ویرلماش بر مناسبت و یا ماده ظهور ایدجک اولورسه بونده قوانین عمومیۀ عثمانیه نك احكامی تطبیق اولنه جق و بونی تطبیق ایدجک حاکم دخی ماده اصلیه نی رؤیت ایدن حاکمدر (فرع اصله تابعدر - مجله ماده ۴۸ - ۴۹ - ۵۰)

بطریقخانه صلاحیت قضاسنه ویرلش بر ماده اساس دعوی اوله رق محاکم سائرۀ عثمانیه اقامه ایدلکده بو محاکم روما حقوقک تطبیقنه وظیفه دارمیدر ؟ طرفینک هر ایکسی روم جماعته منسوبلردن ایسه مادامکۀ اساساً بوکی دعاوی نی رؤیتۀ صراحت قانونیه یه مخالف و صلاحیت خارجنده اولق محاکمی وظیفه داردر صراحت قانونیه یه محاکم مذکورۀ روما حقوقک اوزره ویریلجک حکم ایستر محکمۀ شرعیه دن ایستر محکمۀ نظامیه دن اولسون کائن لم یکن حکمنده و بناءً علیه اشبو مسئلده محاکم مذکورۀ روما حقوقک تطبیقنه نه وظیفه دار ونه ده مجبوردر طرفینک ایکسی ده یته روم اولوب ولکن رؤیت ایدیلجک ماده اساس دعوائی تشکیل ایتیموب مسائل فرعیه دن ایسه (مثلاً بر وارثک نکاحدن مشروعیت نسلی ، جهازه ربط ایدلش بر مالک حال قانونیسی کی) بومسللده تفریق اولغیدر . اساس ماده محاکم شرعیه ده رؤیت ایدیلورسه حاکم شرع یالکز احکام شرعیه ایله حکم ایتیمکۀ مأذون بولندیغندن کندوسنجه معدوم بر حقوقله بالطبع حکم ایده ماز و الحاصل محاکم شرعیه نك هیچ بروقت روما حقوقک تطبیقنه نه حق ونه ده وظیفه سی یوقدر .

ا کر اساس ماده محاکم نظامیه ده در دست رؤیت ایسه کرچه بومسللده روما حقوقک قوانین موضوعۀ عثمانیه دن بولمنسی قاعده سنه بناءً مسئله فرعیه نك دخی روما حقوقک تطبیق شرطیله ماده اصلیه نی رؤیت ایدن محکمۀ نظامیه طرفندن رؤیت و حکم ایدلمسی بحق و قویاً در میان وادنا ایدیله بیلور سه ده شمدی یه قدر اتخاذ ایدلش اصوله نظر آبوکی مواد مسائل مستأخره دن عد اوله رق ماهیتی باتذکره بطریق و متره پولیدخانه لردن سؤال ایدیلور و یا خود (نادراً) طرفینه مسئله فرعیه نك حلی ضمننده مرجع عائدینه مراجعت ایتلمری باتثنیه ماده اصلیه نك رؤیتی تعلیق ایدیلور ،

کذلک طرفیندن بری رومدن غیری اولوبده محاکم نظامیه ده بویله بر مسئله

فرعیه ظهور ایدرسه ینه روما حقوق تطبیق اولفق شرطیه مسئله فرعیه نك ماده اصلیه ینی رؤیت ایدن محکمه طرفدن حل وفصل اولفسی لازم کلیر فکرندیز . مکرکه بومسئله اصلاً و اساساً مسائل روحانیه دن اولیه (مثلاً نکاحده صحت و اعتبار روحانی مسئله سی کبی) زیرا بطریقخانه یه ویریلان صلاحیت قضا بر صلاحیت فوق العاده در و صرف کندی جماعتی منسوبینه منحصر در ۲۲ کانون ثانی ۳۰۶ تاریخی تحریرات سامیه ده فکر منری تأیید ایدر . و وصیتنامه لره متدائر بر فقره واردر - واقعه بطریقخانه محاکمی طرفندن لاقول بری روم اولان دعوالری قبول و رؤیت ایدر لرسه ده (تعلیماتنامه داخلی کتاب ۲ ماده ۸) ذات ماهیت اعتباریه روحانی اولیان بوکبی مسائلده حائر صلاحیت دکدر لر .

ایشته اشبو معروضاتدن مستبان اولیورکه روما حقوق احکامنك تطبیقیله مکلف یالکز بطریقخانه حکامی اولیوب حکام نظامیه عثمانیه دخی قسماً مکلفدر .

دولت عثمانیه ده روما حقوقیه تعیین ایدن مناسبات قانونیه

تضایات خیریه و قعه سیله دولت عثمانیه شکل دنیوی مدنی (forme civil) آلمانزدن اول ایچنده یشایان بالجمله تبعه و افراد رومی عثمانیه نك تقریباً بالعموم مناسبات قانونیه لری بطریقخانه مجالسندره رؤیت و فصل اولئه رق بونلردن خصوصات عدلیه ده روما حقوق تطبیق ایدلدیکی مثللو بعضلرنده عادات و تعامل قدیمه دخی حکم ایدلمکده ایدی . اول زمانلرده هنوز حاکمیت دولیه نظریه سی زمینی محدود اولوب تشکیلات محاکم دخی موقع اجرا یه قوانمش ایدوکندن مجالس روحانیه ده رؤیت و فصل ایدیلان خصوصات میاننده بعضاً مذهب اساسندن پک اوزاق بولتان مسائل اداره و جزائییه لره رؤیت اولتدینی مورخدر Nouradja d'Ohson و سائر لری) . صدور ایدن قرار لر دخی بر کونا

شکل اصولی لایس اولمقیزین بطریق ویا متره پولیدلرک اخبار ورجاسی اوزرینه اول زمان مأمورین دولت طرفسدن همان اجرا اوانوردی . بو خصوصاً صالده طرفینسدن بری بعضاً رومدن غیری دخی بولمش اولدینی ینه اول زمان مورخاردن حکایه اولمقدهدر (۱) فقط قوای دولتک تشکیلاتی وعلی العموم روح مدنی جسمانی دولتمزده دخی ترقی ایتدیکجه تفریق وظائف وتعیین حدود صلاحیت مسائل دخی خاطره کلکه باشلامشدر . بر طرفدن کلخانه خط هایونیه بالاخره خط مذکورک احکامنی تکرار وتأیید ایدن خط شریف (۱۸۵۶) ودیگر طرفدن دول معظمه ایله وقوعبولان پارس وبرلین معاهده لریله امتیازات مذهبه بر شکل عمومیده تحت تأمینه آلمش ایسهده آنفاً ذکر ایتدیکمز امور عدلیهدهکی عدم انتظامک دوامی قابل اوله مازدی . بربری متعاقب صدور ایدن ازادات سنیه وقوانین وسائر معاملات رسمیه ایله بطریقخانه لرک صلاحیت قضاسی تعیین وتحدید ایدیلرک قوه تشریعیه طریقیه ممکن مرتبهده اختلافات ومصادماتی رفع ایده جک بر حال وشکله وضع اولمشدر . دولت علیه جانبندن وضع اولتوب بطریقخانه لرک صلاحیت عدلیه سنی تعیین وتعریف ایدن قوانین واوامر متعلقه متعدد ایسهده بونلردن باشلیجه لری « روم بطریقخانه سی نظامنامه عمومیسی » (۲) ومرعیت احکامنه اراده سنیه صدور ایدن ۲۲ کانون ثانی سنه ۱۳۰۶ تاریخی تحریرات سامیهدر . اشبونظامنامه واوامرله افراد رومیه بطریقخانه نک صلاحیت قضاسنه تابع اولان مناسبات قانونیه لرینک انواعی تعیین وتحدید وتعداد ایدیلرک یوقسه مابه التطبيق اوله جق اصول حقوق ینه تعیین اولنماش وبومسئله ینه اسکسی کی مسکوت عنه بر اقلمشدر . بو نظامنامه بطریقخانه صلاحیت عدلیه سنیه تابع اوله جق خصوصات عدلیه خطوط عمومیه ایله شویله جه تحدید وایکی یه تقسیم ایدیه بیلور (۱) روملرک حقوق عائله سنه (droit de famille) متعلق تقریباً کافه مناسبات قانونیه (۲) وصیتنامه یه مستند حقوق ارثیه (droit d'heritage par testament) . ذکر یی ثبقت ایدن نظامات واوامرده اشبو ایکی قسم مناسبات قانونیه دن

(۱) الفتريادی — امتیازات — صحیفه ۱۹۹

(۲) دستور جلد ۳ صحیفه ۹۰۲ — ۹۳۷

ماعداء بطریقخانهیه ویریلوب مثلاً مکتبیلر و مناستر و سائر مؤسسات خیریه ناک اداره و نظارتیه اشخاص روحانیه حقنده اصول محاکمت حقوقیه (یمین) و جزائییه (صورت جلب) متعلق بعض احکام موجود ایهده بونلر موضوع بحثمز اولان روما حقوقیه تعین ایتمیوب صدم مز خارجنده بولندیغدن بومسائلک تدقیقندن صرف نظر اولنه جقدر .

نظامات مذکوره ایله وضع اولنان اساس اقتضاسیجه ذکر ایدلدیکی وجه اوزره روملرک حقوق عائله و وصیتدن متولد مناسبات قانونیه سی بطریقخانه محاکم و مجالسینک صلاحیت قضاسنه تابع اولمسنه بناء روما حقوقک احکامیه تعین ایدوب شو قدر وارکه ۲۲ کانون ثانی ۳۰۶ تاریخی تحریرات سامیه ده صراحه مذکور اولدینی کی وصیتنامه طریقیه ورته بولنانلر میائنده تبعه اجنیه ویا جماعات سائریه منسوب ویا خود شخص ثالث بولنان تبعه اجنیه و عثمانیه دن بری طرفندن نزع ایدیلان اموال مملوکه منقوله و غیر منقوله و اوقاف و اراضی امیریه بولنه حق اولورسه بوکی وصیتنامه لردن منبعت دعوالرک مرجع رؤیت وفضلی محاکم سائر عثمانیه اوله جقدر .